

Pławo dawniej Pław

Autor: Szczepan Komoński
wtorek, 03 lipca 2007

Wieś Pławo leży w północno - zachodniej części dawnego powiatu mieleckiego na lewym brzegu Wisłoki. Teren wsi jest równinny i rozciąga się na wysokość 156 - 160 m n.p.m. Od wschodu wioskę otacza wał oraz kępa, w której można spotkać znacznych rozmiarów topole nadwiślańskie.

Na zachodzie rozciąga się las sosnowy zwany Pławskim Laskiem. Od południa wieś graniczy z Orłowem, a od północy z Borową. Nazwa wsi ma charakter topograficzny bowiem „pław”, według słownika etymologicznego, oznacza niską łąkę. Według legend miejscowej ludności nazwa wywodzi się od słowa „pławić”, co oznacza moczyć kogoś lub coś w wodzie, wpędzać do wody. Być może wersja ta jest prawdziwa ponieważ Pławo leży blisko rzeki Wisłoki i wodę rzeczną wykorzystywano nie tylko do pojenia zwierząt. Obecnie Pławo należy do gminy Borowa, zajmuje obszar 4,98 km².

Według badań S. Mateszewa opublikowanych w książce „Mielec - dzieje miasta i regionu” wydanej w 1984 roku pierwsza wzmianka źródłowa dotycząca Pława pochodzi z 1456 roku kiedy to wieś podlegająca Skarbowi Królewskiemu była w czasowym posiadaniu Jana z Mielca z rodu Gryfitów. Natomiast badania ks. K. Smolenia zawarte w pracy magisterskiej „Dzieje parafii Borowa w zarysie” z 1990 roku dowodzą starszej genezy wsi. W pracy swej ks. Smoleń podaje, iż z chwilą organizowania parafii borowskiej już w 1388 roku kościołowi borowskiemu została przyznana dziesięcina z Pława „płacona przez wszystkich i poszczególnych kmieciów”. Informacja ta dowodzi, iż wieś istniała już w XVI wieku.

Jan Długosz w „Liber beneficiorum” z lat 1470 - 1480 wymienia wieś pod nazwą Pław jako osadę królewską, przynależną do parafii borowskiej, dla której płacona była dziesięcina. W 1498 roku Jan Olbracht dokonał zapisu 4383 florenów węgierskich na sześciu wioskach królewskich, wśród których było Pławo, Piotrowi z Kurozwęk, kasztelanowi sandomierskiemu. W 1503 roku wieś wraz z innymi dobrami królewskimi została oddana w zastaw Janowi Rabsztyńskiemu, marszałkowi zamku sandomierskiego. W XVI wieku Pławo wchodziło w skład osieckiego klucza folwarków z ośrodkiem w Osieku na lewym brzegu Wisły. W drugiej połowie XVII wieku administracyjnie wieś należała do dominium tuszowskiego, które podlegało starostwu sandomierskiemu.

{jgxtimg title="[Słownik geograficzny Królestwa Polskiego z 1880 r.]
src="[images/stories/photo/76_1.jpg] width="[250]}

Głównym zajęciem mieszkańców wsi była uprawa roli. Według lustracji starostwa sandomierskiego z początkiem XVII wieku zagospodarowanie wsi przedstawiało się następująco: gruntów ornych 10 łanów, 20 kmieci, 4 zagrodników, karczmarz, mieszkańcy dworu i służba 4 osoby. Na przełomie XVI i XVII wieku folwark w Pławie należał do jednych z lepiej zagospodarowanych ośrodków gospodarki dworskiej dominium tuszowskiego. Folwark obejmował dom dla administratora, piekarnię oraz zabudowania gospodarcze. Budynki wykonane były z drewna, kryte strzechą, ogrodzone kołami i częściowo żerdziami. W 1569 roku na folwarku pławskim hodowano 27 krów mlecznych, 5 krów starych, 5 jałówek, 14 cieląt, 5 wołów roboczych i 2 byki. W ogrodzie uprawiano warzywa na własne potrzeby, a dochód z sadu oceniony był na 20 florenów. Z końcem XVII wieku nieuczciwi starostowie starali się czerpać jak największe dochody z folwarków. Dążyli do odebrania praw mieszkańcom królewskich łanów i zrównania ich z chłopami pańszczyźnianymi. Szczególnie odczuwali to wybrańcy z Pława, którzy nie mogli się pogodzić z niesłusznymi nałożonymi przez dwór powinnościami i ciężarami, od których zostali zwolnieni przywilejami królewskimi za czasów Stefana Batorego. Ucisk nasilił się po najeździe szwedzkim, kiedy to dzierżawcy starali się pozbawić ich prawa korzystania z drewna z lasu na opał, ogrodzenie i budynki, połowu ryb w Wistoce oraz wyrobu piwa i gorzałki dla domowych potrzeb, a za przemiał zboża musieli wносить opłaty. W 1678 roku, w przeświadczeniu dziejącego się im bezprawia, wybrańcy z Pława - Stanisław Cumiga, Stanisław Dul, Piotr Dudas i Marcin Śliwa zwrócili się o pomoc do króla Jana III Sobieskiego.

Wynik sądu referendarskiego z 1678 roku dla petentów był pomyślny. Wybrańcy otrzymali zatwierdzenie dawnych praw, zachowanie prawa dziedziczenia łąnów i szereg innych praw. Trudno jednak było zmusić administratorów klucza tuszowskiego do respektowania wyroku. Nadal zmuszano wybrańców do płacenia czynszów i danin, co doprowadziło do zubożenia wsi.

Po dokonaniu zaboru królewskiej ziemi zostały uznane za własność monarchii Habsburgów. Folwarki dominium tuszowskiego poddane zostały nadzorowi rządu. Funkcję administratora pełnił niejaki Ostrowski, a obowiązki kontrolera niejaki Mańkowski. Wkrótce władze austriackie przystąpiły do wyprzedaży królewskiej ziemi, zachowując część ziemi na tereny kolonizacyjne.

Już w 1783 roku do Pława zaczęli przybywać osadnicy niemieccy. Pierwszymi osadnikami byli Grzegorz i Katarzyna Szyffner oraz Wacław i Katarzyna Lechel, którzy zamieszkiwali tymczasowe kwatery we wsi. Według zachowanych ksiąg metrykalnych Pława początkowo koloniści określani byli jako mieszkańcy Nowego Pława. Na początku XIX wieku Nowe Pławo przyjęło nazwę Schonanger.